

9. Una casa per viure-hi

Edat

a partir de 12 anys

Durada

de 30 a 45 minuts

Grup

fins a 30/40 participants

Materials

pissarra o panell, guix, retoladors, mapa de la regió, mapamundi, agulles amb cap de colors, alguns fulls de paper d'escriure i llapis

Espai

interior o exterior

Matèries

ciències naturals i socials

Conceptes clau

planeta Terra, hàbitat, aliment, aigua, espai, capacitat de càrrega, dependència del medi, escala local/global, recursos, origen materials

Altres conceptes

condicions per a la vida, satisfacció de necessitats, refugi, proveïment urbà, petjada ecològica

Procediments i valors

anàlisi, maneig d'informació, localització, utilització espai/temps, establiment de relacions, deducció, síntesi; apreciació, participació

Objectius

L'activitat pretén ajudar a:

- comprendre que l'hàbitat de l'espècie humana és tota la terra
- reflexionar sobre l'origen dels recursos vitals (aigua, aliments, energia) que fem servir cada dia
- reconèixer la transcendència de la conservació dels recursos naturals i de les bones condicions dels sistemes ecològics del planeta per a la nostra supervivència i qualitat de vida.

Activitat

A partir del simple dibuix d'una casa estirem el fil per arribar a l'evidència que la nostra vida depèn de recursos que procedeixen de molt més enllà de les quatre parets: vénen de tot el planeta.

Informació

L'expressió «La terra és casa nostra» no és tan sols un recurs poètic. Els elements indispensables per a la nostra vida –l'aire, l'aigua, el sòl fèrtil– els proporciona la terra. Si no hi fossin no podríem sobreviure, ni tampoc els animals i les plantes que ens serveixen d'aliment. **Tots els éssers vius depenem directament de la conservació de les condicions ambientals per desenvolupar els processos vitals més essencials:** respirar, hidratar-nos (beure), alimentar-nos.

Acostumats a les comoditats que la humanitat ha anat inventant per facilitar la vida, podríem arribar a oblidar aquesta realitat, ignorant d'on ve l'aigua que raja per l'aixeta, o en quina terra s'han cultivat les patates que mengem. Podríem cometre l'error de donar per suposats els recursos naturals indispensables, o de pensar que mentre nosaltres en tinguem no cal preocupar-nos del que passa una mica més lluny.

No obstant això, l'aigua de la terra és tota «una», i també l'aire. Comencem a tenir **consciència de l'existència de canvis globals planetaris, de processos a escala mundial, poc controlables des de les comunitats locals**. D'altra banda, la mateixa evolució de les tecnologies ha anat dibuixant un món cada vegada més interrelacionat i més interdependent. Cada cop més «petit».

Ningú no pot creure's ja autosuficient des del seu racó del món. El pagès que cultiva fruita a l'Urgell no depèn tan sols de la pluja o la sequera, sinó també del gas-oil i dels fertilitzants obtinguts del petroli de l'Àrabia Saudita. I quan l'hagi venuda, farà servir els seus diners per comprar cafè del Brasil, xocolata elaborada a Suïssa (amb cacau procedent d'Indonèsia transportat en un avió *made in USA*) i per pagar els terminis d'una moto fabricada al Japó. Així, doncs, depèn també d'una complicada trama d'acords polítics i comercials internacionals. **Tots depenem de les condicions ambientals del planeta i depenem de la cooperació de tota la població humana per conservar-les.** Els humans som una espècie animal l'hàbitat de la qual és la terra sencera. Una espècie extraordinàriament evolucionada, capaç de gestionar el seu propi hàbitat. El repte és fer-ho bé.

Desenvolupament pas a pas

Preparació

Només es requereix disposar d'una **pissarra o panell on poder dibuixar**, i del **mapa de la regió geogràfica i el mapamundi penjats en una paret o en un altre suport**.

Desenvolupament de l'activitat

1. Feu seure tots els participants en rodona davant de la pissarra i demaneu a un voluntari que **dibuixi ràpidament una casa**, sense donar més instruccions. Després pot tornar a seure.
2. Pregunteu als participants si **el que hi ha dibuixat és l'hàbitat dels humans**. Aclariu-los, en qualsevol cas, que la casa només és el nostre *refugi*, com ho és el cau per a alguns animals. Recordeu-los que **l'hàbitat és l'àmbit on una espècie troba tot el que li cal per viure**.
3. Pregunteu als participants si recorden quins són els **elements bàsics que qualsevol animal necessita per viure**. Demaneu-los que els anomenin en veu alta: **aigua, aliment, espai i refugi**. Els membres de l'espècie humana, com a animals que som, tenim requeriments similars.
4. **Com podríem convertir el nostre dibuix del refugi humà en un dibuix de l'hàbitat humà?**
Per començar, posarem a la casa els elements necessaris per a la nostra supervivència. Demaneu a un voluntari que dibuixi a la casa de la pissarra una **aixeta** per on surt l'aigua, una **nevera** i un **rebost** on emmagatzemem *aliments*, i també que delimiti un cert **espai** al voltant de la construcció. Després es pot asseure.
5. Això ja està millor. Però... **d'on ve l'aigua** que arriba a casa nostra? I els diferents aliments? És aquest tot l'espai que utilitzem al llarg del dia? Mirem de respondre aquestes preguntes per parts.
6. Amb una **agulla de cap de color blau**, assenyalarem en el mapa de la regió el punt d'on traiem l'aigua per al poble o ciutat. És un riu, un llac, un embassament o un aquífer subterrani? A quina distància es troba de la població? Hi ha dipòsits i conduccions construïts a propòsit? Hi ha una potabilitzadora per garantir la qualitat de l'aigua? Situem aquestes construccions en el mapa.
Podem preguntar-nos encara on es recullen aquestes aigües (cadena muntanyosa, glacera, etc.) i senyalar en el mapa la zona d'origen de l'aigua de l'aixeta de casa. Per cert, és aquesta l'aigua que bevem? En moltes zones s'acostuma a consumir aigua embotellada, ja sigui perquè la de l'aixeta no ofereix garanties suficients, ja sigui perquè té mal gust a causa dels complexos tractaments a què ha de ser sotmesa quan és molt bruta. D'on procedeix l'aigua embotellada que bevem? Podem reunir

etiquetes d'ampolles, investigar on és la deu i assenyalar-ho en el mapa. Si el lloc d'origen queda fora de la regió coberta pel nostre mapa, col·locarem el punt en el mapamundi (aproximadament).

7. Parlem dels **aliments** com ara la llet, la carn, l'arròs, la pasta, els tomàquets, els ous, el formatge, les olives... **D'on procedeix el que mengem a casa vostra?** Potser caldrà fer una petita investigació al mercat, a la botiga o al súper per saber-ho amb certesa. De moment podem situar els punts d'origen que coneguem en el mapa de la regió o en el mapamundi amb agulles de cap verd. Però aquí no s'acaba la cosa: a continuació **assenyalarem en el mapa** l'origen d'altres aliments: la xocolata, el sucre, el bacallà, els plàtans, la pinya tropical, els cacauets, el cafè... (podeu també, si es dóna el cas, afegir els fruits de fora de temporada més freqüentment importats a la vostra zona: raïm de Xile, pomes de Nova Zelanda, etc.). Com han quedat els punts en el mapamundi?

8. Pel que fa a l'espai, pensem primer en una àrea que inclogui tots els **punts pels quals ens desplaçem durant una setmana**. Després demaneu a uns quants participants que indiquin en el mapa, per mitjà d'**agulles de cap blanc**, el lloc on van passar les **últimes vacances**, i després que cada u senyali el **punt més allunyat on mai hagi estat**. Si us sembla, també podeu suggerir que assenyalin altres llocs segons les seves motivacions: punts que els seus pares hagin de visitar habitualment per raons de treball, la ciutat on va jugar l'últim partit l'equip local o el lloc on tenen planejat de viatjar.

Quina àrea cobreix el conjunt d'agulles en els nostres mapes?

Per cert, heu recordat que també necessitem indispensablement **espai aeri (aire)?**

9. Tenint present que els humans utilitzem molts més recursos que no pas els animals, podem fer una **llista d'altres materials, objectes, instruments o màquines d'ús quotidià** (vestits, sabates, llibres, llapis, joguines, cotxes, mobles, ordinadors, eines, etc.) i discutir d'on procedeixen marcant en els mapes **punts de color groc**. En la majoria de casos, s'hauran de col·locar punts en el llocs on s'han fabricat i en els llocs d'on han estat extrets els materials.

10. Atenció: no oblidem l'**energia** que consumim en gran quantitat: **marcarem l'origen de la gasolina, el gas natural i l'electricitat** que arriben a la nostra ciutat amb agulles de **color vermell**.

11. Demaneu als participants que formin petits grups. Cada integrant haurà de completar la frase: **«Crec que el meu hàbitat és...»** Un cop s'hagin expressat tots, el grup ha de posar-se d'acord en un final per a la frase: **«Creiem que l'hàbitat de l'espècie humana és...»** Doneu-los un temps limitat per fer aquest treball (amb 5 minuts n'hi pot haver prou). Cada grup ha d'escriure la seva conclusió en un full de paper.

12. Feu que tots els participants es col·loquin novament en cercle i exposin les seves frases a terra, en el centre del grup.

Quines han estat les conclusions?

Parleu de les possibles discrepàncies. Obriu una discussió ordenada sobre **com hem de responsabilitzar-nos de conservar el nostre hàbitat**: Com conservar l'aigua, els sòls fèrtils, els boscos, l'aire net? Admeteu tota mena de comentaris i suggeriments i anoteu el que és essencial a la pissarra, de manera ordenada.

13. Podríem fer, en grups, una **Llista d'idees per conservar el nostre hàbitat, la Terra**.

Avaluació

Per estructurar exercicis d'avaluació suggerim que els participants:

- expliquin per què l'hàbitat de l'espècie humana és el planeta sencer
- expliquin quines necessitats vitals compartim amb tots els altres animals. I que citin altres necessitats exclusivament humanes
- posin exemples de fets que puguin influir en la nostra salut, encara que passin molt lluny de casa.

Suggeriments

• Aquesta activitat la podeu fer en dues sessions deixant un temps entre totes dues per reunir informació sobre l'origen dels recursos. Segons l'edat dels participants, aquesta investigació serà més o menys completa. Una manera ben visual de fer-ho és reunir etiquetes de productes que consumim habitualment en les quals constin les diverses procedències.

• És aconsellable dur a terme aquesta activitat després d'haver fet l'activitat Rere la petjada, d'aquesta mateixa guia.

• També la podeu fer al bosc o en un altre entorn natural després d'haver estudiat aquell ambient com a hàbitat d'animals i plantes.

Extensions

- Organitzar grups de treball per investigar l'origen dels productes que es venen en diferents tipus de comerços del poble o del barri. Preguntar als botiguers per quines raons s'importen els diferents productes («aquí no es produeix», «són fora de temporada», «surt més barat», etc.). Investigar quins d'aquests productes no es podien obtenir al nostre país fa cinc-cents anys, quins no es trobaven el segle passat i quins són aquí només des de fa uns quants anys. Quina us sembla que és la raó perquè hi hagi un intercanvi comercial més gran? És l'home modern més independent o més interdependent que els seus avantpassats?
- Realitzar l'activitat **El bosc dels senglars** d'aquesta mateixa guia i la seva extensió sobre la capacitat de càrrega.